

Frivilliga Flygkårens Medlemstidning

FFK NYTT

Nummer 3 - September 2014

Sommaren i brand

Årets ungdomsläger + Provflygning DA20 + Riksstämman

Foto: Lars-Ake Andersson (foreedlandingcollection.se)

NÖDLANDNING I VÄRMLANDS SKOGAR STUPADE SOLDATER HEDRADES

I början av maj befann sig utvalda delar av Hemvärnet, inklusive Rikshemvärnschef Roland Ekenberg, i Värmland vid sjön Röjdåfors. På plats fanns även flera dignitärer från bland annat Storbritannien och Kanada. Syftet var att avtäcka ett monument för fyra stupade brittiska soldater som nödlandade vid sjön i maj 1945.

Det andra världskriget var över. Det tyska överkommandot i Norge hade kapitulert och för att bespara de allierade innehöll kapitulationsavtalet klausuren att de tyska trupperna delvis skulle avväpna sig själva. I Norge fanns vid den här tiden närmare 350 000 tyska soldater. De flesta av dessa var reservister eller ockupationstrupper och intresset för att fortsätta kriget var lågt. Men några starkare förband fanns på plats och de allierade oroade sig över fortsatt motstånd från dessa erfarna trupper.

För att leda avväpningen hade närmare 30 000 allierade trupper förberetts för landsättning i Norge. Framför allt skulle trupperna placeras i Oslotrakten men också i området runt Stavanger. Den första delen av operationen byggde

på upprättandet av en luftbro mellan England och Norge för överförandet av tyngre beväpnade trupper. Den första landsättningen skedde den 9 maj 1945 och genomfördes utan problem. En andra landsättning tidigarelades redan till Kristi Himmelsfärdsdagen den 10:e maj. Under denna andra landsättningsdag skulle vädersituationen få ödesdigra konsekvenser för många av de allierade soldaterna ombord på flygplanen.

Svårnavigerad morgon

Ett av dessa flygplan var ett konverterat före detta bombplan av typ Short Sterling A.IV med serienummer LJ899. Flygplanstypen utvecklades för att verka som ett tungt bombflygplan. Men på grund av dess begränsade operationshöjd på bara 6 100 meter (en följd av den korta

spännvidden) kom flygplanen istället att anpassas om till bogsör av glidflygplan och till personaltransporter.

Kapten ombord på LJ899 var Flight Officer Atkinson. Han startade från Great Dunmow i Suffolk klockan 02:50 och satte kurs mot Norge. Tanken var att nyttja ett speciellt navigationshjälpmedel kallat Rebecca-Eureka – en sorts tidig förlaga till de bäringsgivande fyrar som i dag går under namnet Non-directional beacon (NDB). Signalerna från markstationen på Gardemoen var dock svaga och flera av flygplanen lyckades inte få en bra bärning.

Oväntat hade låga molnbaser och dimma spridit sig över Norge under morgonen, något som blev uppenbart för Atkinson först när solen kommit upp och flygplanet redan borde befinna sig i närheten av Gardemoen. Under cirkulerandet för

På platsen för haveriet fanns bland annat hemvärnets musikkår som med musik emellan talen hedrade minnet av de fyra stupade soldaterna som för 69 år sedan nödländade vid sjökanten. Musikkåren var ackompanjerade av en skotsk säckpipeblåsare.

Har du mer information eller bilder som anknyter till olyckan vid Rödjen? Kontakta initiativtagaren till minnesmonumentet Bengt Fransson på: bengt.fransson@mil.se

att hitta ett hål i molnigheten kom flygplanet för långt österut och hamnade i gränstrakten mot Sverige vid Värmland. Ytterligare tekniska problem på flygplanet och minskande bränslereserver gjorde att Atkinson ställdes inför en svår uppgift: En nödlandning i den kraftigt skogbevuxna terrängen nedanför. Atkinson fann en liten sjö i en mindre dal. Slumpen avgjorde att detta var sjön Rödjen, som ligger delvis inne i Norge och delvis inne i Sverige.

Nödlandning

På krigshistoriska forskningshemsidan forcedlandningcollection.se finns en ögonvittnesskildring från nödlandningen som följde: "Klockan var väl cirka 6 i tidiga morgonen den 10 maj när ett stort fyrmotorigt flygplan kom på mycket låg höjd in mot Rödjäfors tullstation. Vädret var dåligt med dimma och regn. Planet svängde runt några vändor och till slut flög det ut över sjön på låg höjd. Den ena vingen slog i ett träd och bröts loss innan planet slog i vattnet. Bakkroppen bröts av och sjönk. Resten av planet fortsatte in mot stranden där det kolliderade med ett träd."

I flygplanets bakdel, som brutits av, hade det befunnit sig fyra fallskärmsoldater. Dessa fyra soldater var efter kraschen

Kraschen inträffade bara dagar efter krigsslutet, och är den sista dokumenterade nödlandningen av ett allierat flygplan i Sverige till följd av kriget.

saknade. De andra ombordvarande överlevde och kunde hjälpas ut ur skrovet, som kommit upp på land. De kunde hjälpas till lasarettet i Torsby för omvårdnad.

De fyra saknade kunde närmare en vecka efter händelsen hittas omkomna i sjön. De jordfästes vid Fryksände Kyrka i Torsby den 16 maj, nio dagar efter den officiella tyska kapitulationen i Berlin. Stora delar av ortsbefolkningen var på plats för att hedra de stupade.

Minnesmonument

För att hedra minnet av de fyra stupade soldaterna avtäcktes i maj ett minnesmonument vid haveriplatsen vid sjön Rödjen. FFK-Nytt och FFK var på plats tillsammans med andra hemvärnsorganisationer. Örebro-Värmlandsgruppen stod som värd för minnestunden. Deltog

gjorde också fallskärmsjägare från K3 och Hemvärnets musikkår. Dessutom var en skotsk säckpipeblåsare på plats för att hedra minnet av soldaterna, som alla kom från ett skotskt militärförband.

Värmlands egen landshövding Kenneth Johansson höll tal, tillsammans med Kanadas ambassadör till Sverige Kenneth Macartney och den engelska flygvapenofficiären Wing Commander Mike Palmer. Rikshemvärnschefen Roland Ekenberg avtäckte monumentet övervakad av släktingar till de omkomna soldaterna.

För alla närvarande var det en påminnelse om att det andra världskrigets händelser och människoöden. Även vid denna lugna sjö i Värmlands inre skogar krävde det stora världskriget sina offer, som för en kort stund 69 år efter krigsslutet hedrades med ett hundratal personers närvaro.

Foto: Göte Olsson

Text och foto: Martin Trankell